

G eandewei

De laatste column van
Gryt van der Galiën

Slotsjes en rinkjes

Protestantse
Kerk

Jan de Liefde

Sta op!

Column Gryt van der Galiën

Negen jaar

Na negen jaar 'schrijfsels' van mijn hand neem ik afscheid als columnist van *Geandewei*. Een columnist is een stukjesschrijver,

die schrijft vanuit deskundigheid, zakelijkheid, intuïtief of grappig. Ik hoop dat u ontdekte dat mijn stukjes intuïtief waren. Het waren steeds mijn gedachten op dat moment. Mijn ideeën en verworven inzichten over de samenleving dichtbij en veraf, over religie en spiritualiteit. Ook ervaringen met mensen in of buiten mijn werkveld waren leidend. Deze schrijf ik inmiddels maandelijks (misschien ook wel voor u?) in het *Friesch Dagblad*.

Schrijven in een blad of krant doe je ten diepste met een doel. Laten horen of voelen waar jij belang aan hecht; wat jij van waarde vindt voor jezelf en anderen. Ook Bijbel-schrijvers hebben dat vanuit die intentie gedaan. Er wordt beweerd dat in een tijdsbestek van 1500 jaar, door vele redacteuren en meer dan veertig auteurs – in verschillende stijlen – aan de Bijbel is gewerkt. Elke schrijver met een doel in eigen tijd en context.

In de Bijbel schrijft Paulus aan zijn vriend Timoteüs: *'Alles in de Boeken is door God geïnspireerd en is nuttig om ons de waarheid te leren en ons te wijzen op wat er aan ons leven en geloof nog mankeert, het zet ons leven op orde en helpt ons in te zien wat juist en goed is. Zo maakt God ons klaar, opdat Hij ons voor elk goed werk kan gebruiken.'* Nu, de doelstelling van Paulus is daarmee helder, zo lijkt mij. Deze tekst zou je zo op je prikbord kunnen prikken. Want hoe oud deze woorden ook zijn, een krachtige tekst is het voor onze op hol geslagen wereld. Evenals Paulus, zouden alle krachtpatsers en tirannen, hard en harte-loos, als door een licht uit de hemel omstraald, moeten beseffen dat het zo niet verder kan; en dat 'jouw waarheid' altijd relatief is. Gods waarheid is vast, is die van de zachte krachten. Van liefde, wijd en ruim als de wereld zelf. *'Zonder dat zou alle licht verduisteren, alle warmte verstarren van binnen. Want liefde is de zin van't leven der planeten, van mens en dier'*, aldus de dichteres Henriëte Roland Holst (1869-1952). Dat het toch eens zo mag zijn, elk leven .. een leven in liefde!

Met dit mini-preekje besluit ik mijn column. Ik dank u als lezers en eveneens de redactie van dit blad. Fijn dat ik een kans kreeg om mijn 'schrijvershobby' verder te ontwikkelen. Het gaf mij vreugde om u af en toe mee te nemen in mijn 'hersenspinsels', veelal persoonlijk getint. Ik hoop dat ik u niet heb verveeld en dat de mensen die mij kennen er steeds 'iets' in vonden van wat bij 'mij' hoort. Mijn collega-columnisten wens ik veel inspiratie en schrijfplezier. U allen *'Vaya con Dios en à Dieu'*

Meditatie Verlangen naar heling

Toen Jezus op een dag onderricht gaf, bevonden zich onder zijn gehoor ook farizeeën en wetsleraren die uit allerlei plaatsen in Galilea en Judea en uit Jeruzalem waren gekomen. De kracht van de Heer was werkzaam in Hem, opdat Hij zieken zou genezen. Er kwamen een paar mannen met een verlamde op een draagbed, die ze naar binnen wilden brengen om hem voor Jezus neer te leggen. Maar ze zagen geen kans om door de mensenmassa heen te komen, en dus gingen ze het dak op en lieten hem op het bed door een opening in het tegeldak naar beneden zakken tot vlak voor Jezus. Toen Hij hun geloof zag, zei Hij tegen de man: *'Uw zonden zijn u vergeven.'* (Lucas 5:17-26)

door Ronald Bouw

We leven in een bijzondere tijd. We zien op het wereldtoneel heel veel heftige gebeurtenissen tegelijkertijd gebeuren. We zien bij veel mensen de angst, de onzekerheid toenemen. Je kunt geen nieuwspagina openen, de krant lezen, het nieuws beluisteren of je wordt geconfronteerd met nieuwe gewelddadige gebeurtenissen. Elke dag heeft zijn eigen oorlogsdreiging, oorlogshandelingen, en elke dag heeft ook zijn eigen natuurramp.

Ik merk dat veel mensen in ons geseculariseerde land opnieuw - of voor het eerst van hun leven - omhoog beginnen te kijken. Ik zie, lees en hoor veel over de crisis in de kerk. Over teruglopende ledenaantallen. Tegelijkertijd zijn veel mensen onzeker geworden over alles wat er in de wereld aan de hand is. Zij richten daarom steeds vaker weer de blik omhoog.

In de geschiedenis van de verlamde man kijkt Jezus ook omhoog. En Hij ziet een verlamde man. Iemand die in dit geval de blik naar beneden richt. De blik op Jezus. Jezus, die met de kracht van de Heer vervuld is. Om zieken te genezen. Om te helen.

Door het dak van weerstand

Ik ben jaren geleden tot geloof in Jezus gekomen tijdens een Alphacursus.

Ik bevond me in een lastige periode in mijn leven.

Ik zocht naar heling, maar wist niet waar ik die kon vinden.

Tijdens die Alphacursus lieten anderen mij door het dak van mijn weerstand zakken en brachten me zo aan de voeten van Jezus!

'Uw zonden zijn u vergeven', zei Jezus tegen de verlamde man!

Uw zonden zijn u vergeven.....

Zo heb ik het ook mogen ervaren.

En vanuit die ervaring en heling mocht en mag ik het goede nieuws ook weer doorgeven. En zo de heling doorgeven aan anderen die daar ook naar verlangen.

Afgelopen voorjaar gaven we met een aantal mensen ook in onze dorpen een Alphacursus. De helende kracht van Jezus mocht ook hierin gezien en ervaren worden.

Jezus zei tegen de, inmiddels genezen ex-verlamde:

'sta op, pak uw bed en ga naar huis.'

Soms hebben we het nodig dat iemand ons vertelt dat we op moeten staan. In de vaak verlamdende onvrede, onveiligheid en onzekerheid hebben we weer perspectief nodig.

Jezus zegt het ook tegen ons in ons verlangen naar heelheid, naar vrede:

'Sta op!'

Ronald Bouw is voorganger van de Gereformeerde Kerk Driesum c.a.

Leesrooster	Week 44, 27 oktober t/m 2 november
	zondag Marcus 10:46-52
	maandag Marcus 11:12-19
	dinsdag Marcus 11:20-33
	woensdag Marcus 12:1-12
	donderdag Psalm 119:137-144
	vrijdag Psalm 138
zaterdag Psalm 34	

Week 45, 3 t/m 9 november
zondag Marcus 12:13-27
maandag Prediker 7:1-14
dinsdag Prediker 7:15-29
woensdag Prediker 8:1-17
donderdag Prediker 9:1-12
vrijdag Psalm 133
zaterdag Leviticus 19:1-18

Persoonlijk Heelheid

Heelheid, dat is waar God op uit is met zijn schepping. Een schepping waarvan alles deel mag uitmaken, iedereen op geheel eigen wijze. Dat weten we allemaal wel en daar schrijft Paulus ook heel mooi over, bijvoorbeeld in hoofdstuk 12 van zijn eerste brief aan de Korintiërs, het voorbeeld van het lichaam met de vele verschillende delen.

door Nelleke Berntsens

God heeft ons geroepen met een bedoeling en Hij heeft ons gemaakt, passend bij die bedoeling. Hij gaf ons talenten en (on)mogelijkheden. Aanleg en opvoeding spelen ook mee bij wat we met die talenten doen, ten goede of ten kwade. Want helaas - en dat leert Paulus ons ook - kunnen in deze gebroken wereld mooie dingen scheef groeien.

Als je wat ouder wordt dan herken je bij jezelf steeds meer eigen-aardigheden (want ze zijn wel eigen aan je, maar niet altijd aardig). Een oudste uit een gezin bijvoorbeeld, die altijd gewend was om te helpen en te sturen in situaties, kan later een wat dwingend persoon worden. En iemand die ergens opgroeide waar initiatief niet gewaardeerd werd, kan steeds afhankelijker worden. Zo kunnen we ons voorstellen, dat 'onze kracht ook tegelijk onze zwakheid laat zien', zoals een bekende uitspraak al aangeeft.

Het is mooi als we ons ervoor open stellen om daar eerlijk naar te kijken, ook al is dat niet altijd gemakkelijk. We willen toch graag door God gebruikt worden in Zijn schepping en Zijn plannen? Dan zou het toch jammer zijn als onze bemoeizucht of regelzucht een ander in de weg staat, in plaats van dat het helpt om ook 'heel' te worden. Want een andere mooie uitspraak luidt: 'Je mag komen zoals je bent, maar je kunt niet blijven die je was!' Dat gaat over het leven na een ontmoeting met Jezus.

Ontmoetingen met Jezus

Er zijn veel 'ontmoetingen met Jezus' te noemen. Het kan een zichtbaar visioen zijn, of het beeld van Jezus dat ineens in je gedachten komt. Het kan een stem zijn, die je echt met je oren hoort, of een innerlijke stem. Of een aanraking. En dan ook weer als een werkelijk ervaren 'hand op je schouder' of als een overdrachtelijke aanraking, zoals we het hebben over 'geraakt zijn'.

Al die dingen zijn mogelijk in een mensenleven. Het is wel eens jammer, dat mensen er vaak wat huiverig voor zijn om hier met elkaar over te praten. Want het zijn wel stuk voor stuk getuigenissen van hoe de Heilige Geest kan werken in mensenlevens. En hebben wij het niet allen nodig om te groeien in het verstaan van zulke ervaringen?

Ook de heiligen in de Bijbel moesten verstaan dit met veel vallen en opstaan leren. We kunnen denken aan de lange weg die God ging met Abraham en Sara in hun kinderloosheid. En aan hoe God Mozes vormde gedurende veertig jaar in de woestijn, om te leren zijn drift te beheersen. Of aan de arrogantie van Jozef die werd afgebroken gedurende zijn jaren in Egypte. Ook de eerder genoemde Pau-

Paulus gebruikte - toen hij nog Saulus was - zijn talenten om christenen te bestrijden. Hij kwam tot inzicht toen God hem blind maakte op weg naar Damascus. 'Schotel met de bekering van Saulus', Jan Bogaert (mogelijk), 1550. Rijksmuseum Amsterdam

lus is een duidelijk voorbeeld van voortschrijdend inzicht. Dat begon toen God hem blind maakte bij Damascus. Paulus gebruikte tot dat moment al zijn talenten - schriftkennis bijvoorbeeld - op een arrogante manier. Hij schrijft niet voor niets aan de Korintiërs (1 Kor. 2) dat hij geleerd heeft om daar niet meer op te vertrouwen, maar alleen maar op de leiding van de Heilige Geest.

Dominee Meeuse

Loslaten wat een mens tot dan toe deed in eigen kracht kan ook heel helend werken. Het geeft zoveel rust als een mens zichzelf toestaat om niet alles te kunnen, niet alles te hoeven weten, of alles perfect te doen. Ik was onder de indruk van een artikel in het Reformatorisch Dagblad (26 juni 2024) over ds. J.C. Meeuse. Hij promoveerde kort geleden op zijn 78e jaar op een boek van zijn geliefde auteur, Jacobus Koelman. Die streed tegen de gedachte dat de mens met zijn rede alles zou kunnen begrijpen en dat de menselijke rede de maat voor alle dingen is. We kennen die levensvisie vooral van Descartes, die filosoof van onder meer de bekende zin 'Ik denk dus ik ben'. Die visie leek steeds meer theologen

aan te spreken. Ds. Meeuse had in de jaren, dat hij studeerde voor docent, een tijd ook zo'n stroming aangehangen. Dat maakte dat hij zich steeds meer losmaakte van God en Zijn woord. Achteraf zegt hij erover: 'Ik wilde begrijpen wat ik geloofde. Het kwam eigenlijk zover - het is verschrikkelijk wat ik nu zeg - dat ik God daagde voor de rechterstoel van mijn rede. Ik verviel in atheïstische aanvechtelingen en wanhoop. Daar heeft God mij uitgehaald en ik heb toen gezien, hoe gruwelijk hoogmoedig wij zijn, door boven God te willen staan. Bij dit hele proces sprak de tekst 'Vertrouw op de Heere met uw ganse hart en steun op uw verstand niet' uit Spreuken 3 mij heel erg aan. Ik hóéf God niet meer te begrijpen, maar laat me graag leiden door Zijn Woord en Geest.'

Ik vond dit een heel mooi voorbeeld van hoe God ons allen - ieder op een eigen wijze - heel wil maken, op weg naar de uiteindelijke heelmaking van Zijn schepping. Want dat is waar God op uit is. En Hij laat niet varen het werk dat Zijn hand begon.

Nelleke Berntsens uit Leeuwarden is gepensioneerd docente godsdienst en redactielied van Geandewei

Byldspraak - Willem Wilstra

Rinkjes

De rinkjes en hertsjes dy't wy ea kurven ha yn de bûkebeam yn de bosk fan Olterterp kinne wy net mear fine. De bast hat se fuortfage. Wat binne wy bliid, dat wy beide noch mei deselde trouring it libben fiere meie.

Jonge misken fan tsjintwurdich uterje harren hiel oars: rinkje hjir, slotsje dêr, oer de hiele wrâld binne oare gewoanten. Oan brêgen en monuminten, ja wêroan dan ek, hingje sy harren leafdesbeloften. Sjoch de foto, nommen yn Koblenz, dêr't de rivier de Moezel útkomt yn de Rijn. Hjir op it saneamde Deutsches Eck stiet in stânbyld fan Keizer Wilhelm 1, op in hynder. Dêr ûnder in stek, mei de slotsjes dêr't de kaaikes fan yn de Rijn smiten binne. Wy meie hoopje dat de Bibeltekst yn it Heechliet 8,5-7 fertuten docht!

De geweldige macht fan 'e leafde

Wa komt dêr oan út de woestine wei, lynjend op har leafste?

– Under de appelbeam haw ik dy wekker makke;

dêr hat jim mem dy ûntfongen, dêr hat dy ûntfongen, dy't dij berne hat.

– Set my as in segel op dyn hert, as in segel op dyn earm.

Want de leafde is sterk as de dea, de hertstocht is hurd as it deaderyk;

de gloede dêrfan is in fjoergloed, it binne flammen fan de Heare.

Wetterstreamen kinne de leafde net dwêste, rivieren kinne har net fuortspiele.

Al joech immen syn fermogen foar de leafde, se soenen him der om ferachtsje.

Moai no!

Protestants Perspectief Maatschappijkritiek

Wanneer de kerk geroepen wordt zich uit te spreken, dan moet dat altijd vanuit Bijbels perspectief, ook als het gaat om maatschappelijke of politieke kwesties. God heeft oog voor ieder mens en dat is de houding die van ons allemaal verlangd wordt.

door ds. René de Reuver

De ondertitel bij het jaarthema van de Protestantse Kerk 'Als nieuw!' is *Leven in het licht van Gods koninkrijk*. Die zin drukt een grondhouding uit. De kerk moet de wereld vanuit een ander licht – Gods licht – beschouwen.

Dagelijks zien we veel onrecht voorbijkomen en de kerk laat geregeld van zich horen wanneer een rode lijn overschreden wordt (of dreigt te worden). Onlangs werd door de Protestantse Kerk gesteld dat we als samenleving door een morele ondergrens zakken wanneer de bed-bad-broodregeling wordt afgeschaft en Kerk in Actie liet weten dat de bezuinigingen op ontwikkelings samenwerking desastreus zijn.

'Als nieuw' is een mooie uitdaging, maar de vraag is wat we daar als kerk onder verstaan. Het gaat niet alleen om mooie voornemens. Gods licht scheidt waarden. Daarbij is het goed om de volgende vier uitgangspunten voor ogen te houden:

- De schepping is van God.
- De mens heeft daarin een grote plek gekregen, maar dat is altijd in relatie tot anderen en tot de natuur.
- Om mens te zijn heb je een ander nodig (wederkerigheid), waar God ons in ontmoet.
- We kunnen niet zonder perspectief, als bron van hoop en aanzet tot handelen.

Deze beginselen kunnen we ook doorvertalen naar het regeringsbeleid. Meer dan eens lijkt het in de politiek om 'bevlogen pragmatisme' te gaan. Bevlogenheid en pragmatisme zijn mooi, maar vragen wel om richting en doel. Om een kader dat de bevlogenheid voedt en

het pragmatisme richt. Bij alle uitdagingen die op ons afkomen, is het altijd weer de vraag waarom en waartoe we aan de slag gaan. Om een voorbeeld te noemen: gaat het bij de komst van vluchtelingen om 'een probleem' of om medemensen die in alle kwetsbaarheid op ons pad komen? Om mensen die een appel op ons doen om naaste te zijn?

Voor de kerk, de overheid en ieder mens persoonlijk is het noodzakelijk om alle grote politieke vragen te bezien vanuit het licht van Gods koninkrijk en van daaruit op zoek te gaan naar antwoorden. Het mag ons niet ontbreken aan toekomstperspectief, aan hoop. Die gedachte krijgt concreet gestalte in het onderstaande lied dat geïnspireerd is op Micha 6 vers 8:

Wat vraagt de Heer nog meer van ons dan dat wij recht doen en trouw zijn en wandelen op zijn weg?

Wat vraagt de aarde meer van ons dan dat wij dienen en hoeden als mensen naar Gods beeld?

Wat vragen mensen meer van ons dan dat wij breken en delen als ons is voorgedaan?

Het is de Geest die ons beweegt dat wij Gods wil doen en omzien naar alles wat er leeft.

Lied 992, Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk

In het *Protestants Perspectief* geeft de scriba van de *generale synode reflecties bij actualiteiten in kerk en samenleving*. Bron: protestantsekerk.nl

Gaat het bij de komst van vluchtelingen om 'een probleem' of om medemensen die in alle kwetsbaarheid op ons pad komen? Om mensen die een appel op ons doen om naaste te zijn?

Diversen

Vrouwenochtend Burdaard op 25 oktober met Hermine Steenstra

Op vrijdag 25 oktober is er weer een Interkerkelijke Vrouwenochtend in MFC Het Spectrum" in Burdaard. Op het programma staan samen zingen, bidden en elkaar bemoedigen. Spreekster is Hermine Steenstra met het thema: "Je mag ook verliezen". Deelname kost 6 euro voor de koffie/thee en cake. Er is daarnaast een collecte voor de onkosten. Ook is er een verkoopkraam van De Boektiel. Aanvang 9.30 uur, inloop vanaf 9.00 uur.

9 november 'Als kanker je raakt' met Marieke van Lierop

Op zaterdag 9 november is in De Fontein, Goudenregenstraat 77 in Leeuwarden een ontmoetingsdag van 'Als kanker je raakt', van 10.30 tot 15.00 uur, voor mensen die geraakt zijn door kanker, hun naasten, nabestaanden en andere belangstellenden. Gastspreker is Marieke van Lierop, dagvoorzitter, spreker, zelfstandig trouwambtenaar, ceremonieel spreker en na het verlies van haar man één van de oprichters van het platform Widowchicks. Dagleiding en muziek is in handen van Rob Favier. Na de lunch is er een keuze-programma over de onderwerpen: 'voor jou met kanker' en 'rouw'. Deelname is gratis na opgave via alskankerjeraakt.nl of de QR-code.

Zaterdag 9 november zangavond voor mannen in Wâlterswâld

Op zaterdag 9 november is er weer een manenzangavond in de Gereformeerde Kerk aan Foarwei 27 in Wâlterswâld. Zoals gebruikelijk is er volop samenzang van Psalmen en andere geestelijke liederen, onder meer van Johannes de Heer, veelal twee-stemmig met bovenstem. De avond begint om 19.30 uur, toegang is gratis. Er is een collecte voor Connect Jongerenavonden Fryslân.

Samen zingen met Pro Rege op zondag 10 november in Ljussens

Zondagmiddag 10 november verzorgt Christelijk Mannenkoor Pro Rege o.l.v. Jan Hibma een concert in de Gereformeerde Kerk Ljussens-Moarre, Doarpsstrjitte 16 in Ljussens. Organist is Anja Heikamp-Kommerie. Het thema van de middag is 'Samen zingen met Pro Rege'. Het concert begint om 16.00 uur, de entree is gratis, er is wel een collecte voor de onkosten. Zie ook mannenkoorprorege.nl

Froulju rêde it folk - Trije bibelske foarbylden yn Boalsert (2)

Judit

Yn it koar fan de Martinitsjerke yn de Fryske stêd Boalsert stiet tusken in pear oare banken in hiel bisûndere koarbanke. Dizze banke is omtrint it jier 1490 makke foar de Broeretsjerke, ek yn Boalsert, mar de banke stiet al sûnt 1893 yn de Martinitsjerke. Op de banke binne op ien sydkant trije bibelske froulju ôfbylde: Maria yn 'e midden, boppe har Judit en ûnder har Ester. It binne alle trije tige wichtige froulju want elts fan dizze froulju rêdt op har eigen wize it folk. Hjoed giet it oer Maria.

troch Tonko Ufkes, oersetting Cor Hofstra

Mids tusken Judit en Ester stiet Maria op 'e koarbanke ôfbylde, hja is de wichtigste frou út it Nije Testamint en suver ek de wichtigste frou út de hiele Bibel. Maria stiet keim op in oerwûne duvel en hja draacht it Kristusbern yn 'e earm. Om har hinne steane ingels: twa op 'e grûn, dy 't de wide mantel in stikje iepenhâlde en de oare beide steane heger. Harren hannen binne spitigernôch ôfbrutsen, mar wierskynlik hâldden dizze ingels in kroane fêst boppe of op 'e holle fan Maria. Oan de efterside fan dit tafreel binne de apostels Andreas en Thomas útsnien.

De ferhalen om Maria hinne

Yn Boalsert is Maria as mem ôfbylde om 't sy dat wie: de mem fan Jezus en fan it begjin ôf - it Krystferhaal - oan it bittere ein ta - it Peaskeferhaal - wie hja de mem fan God. It byld fan de kroaning fan Maria is in ferhaal apart. Maria stiet boppe op in duvel, as teken dat troch har memwêzen al it kwea al oerwûn is. En de ingels dy 't har kroane om har hinne kinne wy noch út it Krystferhaal.

It byld op 'e koarbanke giet dus folle fierder dan it Krystferhaal. Dat ferhaal stiet bygelyks wol op de sydkante fan in midsieuwske banke yn de Dom van Güstrow, in stêd yn it noarden fan East-Dútslân. Dêr steane in oantal tafrelen op út it libben fan Maria: de oansizzing troch de ingel, it besyk oan Elisabet, de berte yn de stâl en de trije keningen.

Mem en keninginne

Yn de bibel wurdt Maria foaral tekene as mem - of better - as soarchsume mem. Dat sjogge wy werom yn it ferhaal fan de Jezus yn de tempel, doe 't er tolve jier wie, wêr 't hja útropt: "Bern wat hasto ús no oandien? Jimme heit en ik binne deaûngerêst en sykje alles om dy ôf." Dat soarchsume sjogge wy ek by de beskriuwing fan de brulloft te Kana: "En doe 't de wyn oprekke sei Jezus' mem tsjin Him: 'Se hawwe gjin wyn mear.'"

Maria wie in trouwe folger fan har soan Jezus en neffens it Peaskeferhaal stie hja ek by it krús en ek nei de himelfeart hearde se by de groep apostels dy 't wachtten op de komst fan de Hillige Geast.

In koarbanke út de katolike tiid

Mids tusken Judit en Ester stiet Maria sintraal

Harren hannen binne spitigernôch ôfbrutsen, mar wierskynlik hâldden dizze ingels in kroane fêst boppe of op 'e holle fan Maria Foto: Jan Bos

op 'e midsieuwske koarbanke yn Boalsert; in banke dy 't makke is doe 't de Broeretsjerke - of better - doe 't alle tsjerken yn Nederlân noch Rooms-katolyk wiene. En faaks hat de

Rooms-katolike tsjerke yn ús eagen bytiden bysûndere tinkbylden en oanwensten omtrint dizze mem fan God, it is sûnder mis in tsjerke wêr 't Maria eare wurdt as rêder fan it folk.

Jan de Liefde

Een dominee die geen dominee wilde heten

'meer de methodist, de schrijver van werkjes over het bloed van Jezus', dat schreef dr. O. Noordmans ooit over Jan de Liefde (1814-1869). Die denigrerende typering kan welhaast exemplarisch genoemd worden voor de beoordeling die de markante voorganger ten deel viel van de kant van vertegenwoordigers van 'de gevestigde kerk'. Ondertussen kan niet ontkend worden dat hij van grote betekenis is geweest.

door dr. Jan Dirk Wassenaar

In 1855 richtte De Liefde de vereniging 'Tot Heil des Volks' op. Deze beweging bestaat nog steeds. Vanuit het evangelie zet ze zich met hart en ziel in voor kwetsbare groepen in de samenleving. Daarnaast moet de publicitaire arbeid van De Liefde genoemd worden. Hij heeft enorm veel geschreven, het is al met al ook een bijzonder gevarieerd oeuvre. Overigens: nog in deze eeuw is het een en ander van zijn hand herdrukt.

Cees Houtman – emeritus hoogleraar Oude Testament aan de Protestantse Theologische Universiteit – publiceerde onlangs een fraai boek over De Liefde: *Een dominee die geen dominee wilde heten*. Opnieuw een uitgave op het terrein van boek- en kerkgeschiedenis – sinds 2006 is al een aardig stapeltje prachtige boeken van zijn hand verschenen.

Fanaticus

Houtman besteedt niet veel aandacht aan wat De Liefde op diaconaal gebied heeft verricht, dat hebben andere auteurs al gedaan. Hij richt zich vooral op de geschriften van De Liefde. Aan de hand daarvan tekent hij diens portret. Achtereenvolgens bespreekt hij hem als dichter en toondichter; als pedagoog en geschiedschrijver; als auteur van verhalen, in het bijzonder voor de jeugd; als 'leeraar' en bijbeluitlegger, als orthodox theoloog van bijzondere signatuur; als brieven-schrijver en vertaler. Bij elk hoofdstuk presenteert hij een bibliografisch overzicht.

De typering van Noordmans van De Liefde is kort door de bocht, maar niet onjuist. Als getalenteerd veelschrijver en bevogen prediker legde hij de nadruk op het verzoenend lijden en sterven van Jezus Christus. Maar daar bleef het niet bij. Als vurig polemist en verontwaardigd profeet veegde De Liefde de vloer aan met het gewoontechristendom. De keerzijde van de medaille was, dat de man door zijn fanatisme – hij zou zelf eerder over onvoorwaardelijk discipelschap van Jezus spreken – zijn isolement versterkte.

Idealist

Men kan De Liefde niet afserveren als een fanaticus, stelt Houtman. Hij was ook een idealist. Hij droomde van het ontstaan van een netwerk van rechtzinnige gemeenten. Toen het orthodoxe volksdeel – denk aan de beweging van het Reveil – zich niet van de zijns inziens verdorven staatskerk afscheidde,

poogde hij in 1856 met de stichting van de Amsterdamse Vrije Evangelische Gemeente als voorbeeld een nieuw landelijk kerkelijk verband te verwezenlijken. Uiteindelijk vond zijn ideaal niet veel weerklank.

In 1886 ontstond er wel een grote 'vrije kerk', als resultaat van de Doleantie, waaraan de naam van Abraham Kuyper verbonden is. Houtman maakt een interessante vergelijking tussen De Liefde en Kuyper. De Liefde was rusteloos en wispelturig, Kuyper beschikte over zakelijk en strategisch inzicht. Houtman: 'Kuyper was een charismatisch leider die breed levende gevoelens van kerkelijke onvrede welsprekend richting wist te geven en als opiniemaker De Liefde verre overtrof.'

'Dominee'

Volgens Houtman was De Liefde een visionair, geen realist. De Liefde beseftte niet dat de meeste rechtzinnigen gehecht waren aan het hiërarchisch gestructureerde kerkmodel van de Reformatie. Ze voelden zich niet aangesproken door de revolutionaire denkbeelden van een dissenter en non-conformist. Ze wilden vasthouden aan 'de domineeskerk'. In dit verband een opmerking over de titel van het boek van Houtman. In een brief heeft De Liefde zich laten ontvallen dat de aanduiding

'dominee' – hij was ooit als doopsgezind predikant begonnen – hem minder paste. 'Evangelist' was voor hem een adequatere aanduiding, in zijn gemeente in Amsterdam was hij 'mijnheer'. De titel 'dominee' vond hij dus geen aanbeveling. Hij heeft ook met heel wat predikanten in de clinch gelegen.

De Liefde eindigde zijn leven gedesillusioneerd. Hij verwachtte niets goeds meer van de tegenwoordige be-deling. Zijn hoop was alleen nog op zijn Heer. De teleurstellingen in zijn arbeid voedden bij hem een sterk verlangen naar diens wederkomst.

Monument

Vandaag de dag geniet De Liefde niet veel bekendheid meer. De herinnering aan de man als inspirerend theoloog wordt alleen nog bij Nederlandse baptisten en vrij-evangelischen levend gehouden, al dan niet met enige reserve. Hoe dat ook zij: in zijn boek doet Houtman hem geheel recht. Het is geen hagiografie geworden, het schetst een reëel beeld van de man die zijn sporen op het kerkelijke erf nagelaten heeft. *Een dominee die geen dominee*

wilde heten, voorzien van een 'Woord vooraf' van dr. Leo Mietus, docent aan het Seminarium van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten: een terecht monument voor De Liefde!

Symposium

Ik attendeer ten slotte nog op een symposium over 'Jan de Liefde, dominee van de straat: evangelisatie en volksemancipatie in negentiende-eeuws Amsterdam', georganiseerd door het seminarium van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten en de Stichting Réveil-Archief. Het wordt gehouden op vrijdagmiddag 15 november in de doopsgezinde Singelkerk, Singel 452 te Amsterdam. Zie voor meer informatie www.reveilarchief.nl.

Cees Houtman, *Een dominee die geen dominee wilde heten*. Jan de Liefde, belicht vanuit zijn geschriften; 198 p. ISBN 978 90 74894 62 3; 25,00 (excl. verzendkosten). Te koop via het Bondsbureau van de Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland, info@bondveg.nl, tel. 06-36480520.

VOLGENDE KEER in Gaan de wei

Verbinding zoeken en toch onderscheid maken

Community Checks voor Bijbel in gebarentaal

Vergeving kan nooit afgedwongen worden

